

YAZILI KANYON TABİAT PARKI KUŞ VE MEMELİ TÜRLERİ ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR

Ebubekir GÜNDOĞDU¹ Yasin ÜNAL² Oğuzhan SARIKAYA¹

¹Araş.Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Entomolojisi ve Koruma Anabilim Dalı, ISPARTA

²Orm. Yük. Müh., ISPARTA
bekir@orman.sdu.edu.tr

ÖZET

Batı Akdeniz Bölgesinde Isparta ili Sütçüler ilçesinde yer alan Yazılı Kanyon Tabiat Parkı 600 hektar genişliğindedir. 1989 yılında Tabiat Parkı olarak ilan edilen saha Isparta iline 80 km, Antalya iline 130 km. mesafededir. Çalışma, Tabiat Parkının kuş ve memeli türlerini belirlemek amacıyla 2002-2005 yılları arasında önceden belirlenen gözlem noktalarında yapılan periyodik gözlemlerle yürütülmüştür. Araştırma sonuçları, çalışmamızda, çizelgeler halinde verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Memeliler, Kuşlar, Yazılı Kanyon

BIRDS AND MAMMALS SPECIES IN YAZILI CANYON NATURE PARK

ABSTRACT

Yazılı Kanyon Nature Park which has 600 hectares area, is situated in Isparta-Sütçüler in Western Mediterranean Region. The area which is 80 km from Isparta and 130 km from Antalya, was declared as Nature Park in 1989. this study was conducted periodically in observation points for determining of bird and mammal species between 2002 and 2005. In this study results are shown by tables.

Keywords: Mammals, Birds, Yazılı Canyon

1. GİRİŞ

Yaklaşık 450 kuş ve 140 memeli türünü barındıran ülkemiz, bu açıdan neredeyse tüm Avrupa kıtasına eşdeğer bir zenginlik göstermektedir. Bunun yanında, özellikle memeli türlere ait kayıtların çoğu yabancı bilim adamları tarafından yapılmıştır. Bu konularda ülkemizde yapılan çalışma sayısı oldukça az ve yetersizdir. Çalışmamızda araştırma sahası olarak, biyolojik çeşitlilik açısından ülkemizin en zengin bölgesi olan Akdeniz'in iç ve kıyı kesimlerinin geçiş noktası olması ve bu nedenle de bitki türleri, dolayısıyla da hayvan türleri açısından zengin bir yapıda bulunması nedeniyle Yazılı Kanyon Tabiat Parkı tercih edilmiştir.

Isparta ili Sütçüler İlçesi Çandır Köyü sınırları içerisinde yer alan Yazılı Kanyon, mevkii, bitki örtüsü, yaban hayatı ve ilginç jeolojik ve arkeolojik özelliklerinden dolayı 1989 yılında Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Saha Isparta iline 80 km, Antalya iline 130 km. mesafededir. 600 hektar genişliğe sahip olan sahada, kanyon boyunca arasında yer yer açıklıklar bulunan geniş yapraklı vejetasyon ağırıktadır. Kanyonun her iki tarafındaki kayalıklar üzerinde çeşitli çalı türleri bulunmaktadır. Yukarılara doğru çıkıldıkça saf Kızılçam *Pinus brutia* Ten. ormanlarına rastlamak mümkündür. Karacaören baraj gölü'ne doğru gidildikçe geniş yapraklı ormanlar biraz devam etse de göl civarı geniş düzlükler içeren mera ve tarım arazileri ile kaplıdır.

Sahada Kızılçam *Pinus brutia*, Kızılağaç *Alnus glutinosa*, Saçlı meşe *Quercus cerris*, Çınar *Platanus orientalis*, Ardiç *Juniperus* spp., Ceviz *Juglans regia*, Kermes Meşesi *Quercus coccifera*, Pırnal Meşesi *Quercus ilex*, Keçiboynuzu *Ceratonia siliqua*, Akçakesme *Phillyrea* spp., Defne *Laurus nobilis*, Zeytin *Olea* spp., Sandal *Arbutus andrachne*, Sakız *Pistacia lentiscus*, Tesbih *Styrax officinalis*, Mersin *Myrtus comminus*, Alıç *Crataegus monogyna*, Karaçalı *Paliurus spinachristii*, Laden *Cistus* spp., Katırtırnağı *Spartium junceum*, Zakkum *Nerium oleander*, Sarmaşık *Hedera* spp., Eğrelti *Pteridium aquilinum* gibi türler bulunmaktadır (Isparta Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü Arşivi, 2004).

2. MATERYAL ve METOT

Çalışma 2002–2005 yılları arasında yürütülmüştür. Araştırma süresince yapılan gözlemlerde, kuş türlerini tespit etmek için farklı büyütme oranlarına sahip dürbünler kullanılmıştır. Gözlenen bireylerin tür teşhisinde çeşitli kitaplardan yararlanılmıştır (Heinzel ve ark., 1992; Jonsson, 1993; Kirwan ve ark., 1998; Kızıroğlu, 1989). Gözlenenler dışındaki memeli türler iz, dışkı vb. belirtilerden yararlanılarak teşhis edilmiştir. Araştırma alanının genişliği göz önünde bulundurularak, türlerin tespiti için yapılacak gözlemler için farklı gözlem istasyonları seçilmiş ve çalışmalar bu alanlarda yürütülmüştür. Bu alanların belirlenmesinde çalışma alanının coğrafi yapısı, vejetasyon yapısı gibi özellikleri dikkate alınmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen veriler, bulgular kısmında verilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırma sahası genelinde 5 takıma mensup 8 familyadan; 11 memeli türü, 28 familyadan; 65 kuş türü, tespit edilmiştir. Tespit edilen türler sistematik sıraya göre aşağıda verilmiştir.

Çizelge 1. Sahada Gözlenen Memeli Türleri

Takım	Familya	Tür Adı (Latince)	Tür (Türkçe)
CARNIVORA	Canidae	<i>Vulpes vulpes</i>	Tilki
		<i>Felis caracal</i>	Karakulak
	Mustelidae	<i>Mustela nivalis</i>	Gelincik
		<i>Martes foina</i>	Kaya Sansarı
		<i>Meles meles</i>	Porsuk
ARTIODACTYLA	Suidae	<i>Sus scrofa</i>	Yaban Domuzu
	Bovidae	<i>Capra aegagrus</i>	Yaban Keçisi
LAGOMORPHA	Leporidae	<i>Lepus capensis</i>	Tavşan
RODENTIA	Sciuridae	<i>Sciurus vulgaris</i>	Sincap
INSECTIVORA	Erinaceidae	<i>Erinaceus concolor</i>	Kirpi
	Talpidae	<i>Talpa europaea</i>	Köstebek

Çizelge 2. Sahada Gözlenen Kuş Türleri

Bilimsel Adı	Türkçe Adı	Göç Durumu
Accipitridae		
<i>Gyps fulvus</i>	Kızıl Akbaba	Hy
<i>Accipiter nisus</i>	Atmaca	HGK
<i>Accipiter brevipes</i>	Yoz Atmaca	YG
<i>Buteo buteo</i>	Şahin	HGK
<i>Buteo rufinus</i>	Kızıl şahin	H
<i>Aquila chrysaetos</i>	Kaya Kartalı	H
Falconidae		
<i>Falco cherrug</i>	Uludoğan	hg
<i>Falco tinnunculus</i>	Kerkenez	HK
<i>Falco columbarius</i>	Bozdoğan	Kg
Phasianidae		
<i>Alectoris chukar</i>	Kıvalı Keklik	H
Columbidae		
<i>Columba livia</i>	Kaya güvercini	H
<i>Columba palumbus</i>	Tahtalı	HKG
<i>Streptopelia decaocto</i>	Kumru	H
<i>Streptopelia turtur</i>	Üveyik	YG
Cuculidae		
<i>Cuculus canorus</i>	Guçuk	YG
Caprimulgidae		
<i>Caprimulgus europaeus</i>	Çobanaldatan	YGk
Apodidae		
<i>Apus apus</i>	Ebabil	YG
Meropiidae		
<i>Merops apiaster</i>	Arıkuşu	YG
Upupadae		
<i>Upupa epops</i>	İbibik	YGk
Picidae		
<i>Dendrocopus syriacus</i>	Alaca Ağaçkakan	H
<i>Dendrocopus minor</i>	Küçük Ağaçkakan	H

Alaudidae		
<i>Galerida cristata</i>	Tepeli toygar	H
Hirundinidae		
<i>Riparia riparia</i>	Kum kırlangıcı	YG
<i>Hirundo rustica</i>	Kır kırlangıcı	YG
<i>Delichon urbica</i>	Ev kırlangıcı	YG
Motacillidae		
<i>Motacilla flava</i>	Sarı kuyruksallayan	YG
<i>Motacilla cinerea</i>	Dağ Kuyruksallayanı	YGK
<i>Motacilla alba</i>	Ak kuyruksallayan	YGK
Purinellidae		
<i>Cinclus cinclus</i>	Derekuşu	H
Turdidae		
<i>Cercotrichas galactotes</i>	Çalı bülbülü	YG
<i>Erithacus rubecula</i>	Kızılgerdan	HKG
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Kızılkuyruk	YG
<i>Oenanthe oenanthe</i>	Kuyrukkakan	YG
<i>Oenanthe hispanica</i>	Karakulaklı Kuyrukkakan	YG
<i>Turdus merula</i>	Karatavuk	HK
<i>Turdus philomelos</i>	Öter ardıç	HKG
<i>Turdus viscivorus</i>	Ökse ardıcı	HKG
Sylviidae		
<i>Hippolais pallida</i>	Ak mukallit	YG
<i>Hippolais olivetorum</i>	Zeytin mukalliti	Y
<i>Phylloscopus collybita</i>	Çıvgın	YGK
Muscicapidae		
<i>Muscicapa striata</i>	Benekli sinekkapan	YG
<i>Ficedula parva</i>	Küçük sinekkapan	YG
<i>Ficedula hypoleuca</i>	Kara sinekkapan	G
Aegithalidae		
<i>Aegithalos caudatus</i>	Uzunkuyruklu baştankara	H
Paridae		
<i>Parus ater</i>	Çam baştankarası	H
<i>Parus caeruleus</i>	Mavi baştankara	H
<i>Parus major</i>	Büyük baştankara	H
Sittidae		
<i>Sitta krueperi</i>	Anadolu sıvacıkuşu	H
<i>Sitta europea</i>	Sıvacıkuşu	H
<i>Sitta neumayer</i>	Kaya sıvacıkuşu	H
Tichodromadidae		
<i>Tichodroma muraria</i>	Duvar tırmaşıkkuşu	H
Cinclidae		
<i>Cinclus cinclus</i>	Derekuşu	H
Laniidae		
<i>Lanius collurio</i>	Kızılısırtlı örümcekkuşu	YG
<i>Lanius senator</i>	Kızılbaşlı örümcekkuşu	YG
<i>Lanius nubicus</i>	Maskeli örümcekkuşu	YG
Corvidae		
<i>Garrulus glandarius</i>	Alakarga	H
<i>Corvus corone</i>	Leş kargası	H/r
<i>Corvus corax</i>	Kuzgun	H
Sturnidae		
<i>Sturnus vulgaris</i>	Siğircik	HK
Passeridae		
<i>Passer domesticus</i>	Serçe	H
Fringillidae		
<i>Fringilla coelebs</i>	İspinoz	HK
<i>Carduelis spinus</i>	Karabaşlı iskete	HK
<i>Carduelis carduelis</i>	Saka	H
<i>Carduelis chloris</i>	Florya	H
Emberizidae		
<i>Emberiza cia</i>	Kaya kirazkuşu	H

3. SONUÇ ve ÖNERİLER

Tabiat parkında gözlenen en önemli memeli türü olarak Yaban Keçisi göze çarpmaktadır. Yaban keçisi, dünya memelileri kırmızı tür listesinde populasyon gelişimi açısından hassas kategorisindedir. Ayrıca, günümüzde Türkiye'nin en önemli av hayvanı konumundadır. Sahada bu türle ilgili bir doktora çalışması tarafımızdan halen devam ettirilmektedir. Yoğun boyutlarda olan avcı baskısı yapılan çalışmalarla son yıllarda en aza indirilmiş ve populasyonda gözle görülür bir artış kaydedilmiştir. İlerleyen yıllarda türle ilgili bir yönetim planı mutlaka hazırlanmalıdır.

Araştırma alanında gözlenen en önemli kuş türü olarak Kızıl akbaba dikkati çekmektedir. 1950'li yıllarda 50'li 100'lü guruplar halinde gözlenen bu nadir kuş türünün populasyonunda 1980'li yıllarda çok büyük düşüşler yaşanmış, kitle halinde ölümlere rastlanmış, neredeyse hiç görülmez hale gelmiştir. Yaptığımız gözlemlerde ilk yıllarda ikili-dörtlü guruplara rastlanırken bugün artık dokuzlu-onbirli guruplara rastlanabilmektedir. Bu da populasyonun yeniden toparlanma aşamasında olduğunu göstermektedir.

Henüz halk tarafından yoğun bir kullanıma sahip olmayan Yazılı Kanyon Tabiat Parkı, özellikle yurtdışından gelen turistler için tarihi bir öneme sahip Kral yolu üzerinde yer almakta dolayısıyla da her geçen gün bu konuda artan bir talep gözlenmektedir. Bu açıdan bakıldığında yukarıda bahsedilen iki tür ve diğer biyolojik çeşitlilik kaynaklarından dolayı saha yürüyüş yolu olmanın yanı sıra foto safari alanı olarak da değerlendirilebilirse, birbiriyle kombine edilebilecek bu iki aktivitenin yöre halkı için önemli bir gelir kaynağı olabileceği gelen turist sayısında yüksek bir artış olacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra bu faaliyetlerin mutlaka planlı bir şekilde yapılması, belirlenen bir zon dışında aktiviteye izin verilmemesi, dolayısıyla da faunaya zarar verilmeyecek şartların oluşturulması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Isparta Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü Arşivi, 2004. Isparta İli Sınırları İçindeki Korunan Alanlar, 10s.
- Heinzel, H., Fitter, R., ve J. Parslow. 1992. Birds of Britain and Europe with North Africa and The Middle East, p 384.
- Jonsson, L.,1993. Birds of Europe with North Africa and The Middle East. Princeton University Press New Jersey, 559 s.
- Kirwan, G.M., Martins, R.P., Eken, G., ve Davidsen, P., 1998. Checklist of the Birds of Turkey, Sandgrouse, Supplement 1, p 32.
- Kızıroğlu, İ., 1989. Türkiye Kuşları, Orman Genel Müdürlüğü, Eğitim Dairesi Başkanlığı, Ankara, 314 s.